

## Verkennen?

‘Verkennen’ is binnen het bedrijfsleven een vertrouwd begrip. De oudere lezers onder u zullen bij het lezen van het woord wellicht nostalgische gevoelens voelen opkomen. Zoemende M-113’s C&V, die met hoge snelheid door de Noord-Duitse laagvlakte rijden. Open landrovers, met een Mag-affluit en een langharige dienstplichtige achter het stuur. Commando’s die zich tijdenlang ingroeven om ‘waar te nemen en verkennen’, zoals dat toen werd genoemd. RF-104 fotoverkenner die met veel kabaal de startbaan verlieten om de gevraagde locaties op het vertrouwde celluloid vast te leggen.

Maar ook jongere lezers hebben beeld en geluid bij het begrip ‘verkennen’. De open landrovers van weleer zijn vervangen door uitgebouwde MB’s, die overigens qua uitmonstering weer erg lijken op de landrovers die de Britse soldaten van de *Special Air Services* gebruikten in de Noord-Afrikaanse woestijn tijdens de Tweede Wereldoorlog. Of RPV’s, die *realtime* informatie doorzenden naar de commandopost. De Noord-Duitse laagvlakte is inmiddels vervangen door de Barakzai-driehoek en de Baluchi-vallei.

Verkennen is echter niet langer meer uitsluitend een bezigheid van de beoefenaars van het krijgsvak. Ook wetenschappers, bestuurders en (publieke) managers hebben zich het ‘waarnemen en verkennen’ eigengemaakt. En daarmee doelen we niet op marktonderzoek dat door grote en kleine bedrijven wordt uitgevoerd om erachter te komen of de markt al rijp is voor hun jongste productinnovatie. Nee, dan gaat het om activiteiten die ook letterlijk onder de vlag van ‘verkenningen’ worden gebracht.

Zo kennen we in Nederland de Macro Economische Verkenningen, die jaarlijks worden gepubliceerd door het Centraal Plan Bureau, maar ook de Justitiële Verkenningen van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum, de Wetenschapsverkenningen van de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen, de Verkenningen Volksgezondheid van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, en sinds kort de Strategische Verkenningen Defensie.

De Strategische Verkenningen Defensie zijn in maart 2008 gezamenlijk gepresenteerd door de ministers van Defensie en Financiën. Het persbericht dat de verkenningen wereldkundig maakt stelt dat de verkenningen antwoord moeten geven op de vraag hoe de taken en de middelen van de krijgsmacht ook op de langere termijn in evenwicht te houden. Daarna komt de aap al snel uit de mouw:

*De Defensiebegroting voor deze kabinetsperiode is sluitend. Niettemin bestaat er reden te onderzoeken hoe het financiële beeld er in de toekomst uitziet. Financiële duidelijkheid is nodig voor een stabiele ontwikkeling van de krijgsmacht.*

En verderop:

*Het is belangrijk dat de defensie-uitgaven bogen op brede politieke en maatschappelijke steun. Ook moeten militairen en burgers die in opdracht van de samenleving risico’s lopen het perspectief behouden op een toekomstbestendige organisatie. Met de verkenningen wil het kabinet een inhoudsvolle bijdrage leveren aan de oordeelsvorming over de krijgsmacht en het daarmee samenhangende niveau van defensiebestedingen.*

Voorwaar geen geringe ambitie. Het is dan ook de moeite waard om zo'n kleine zes maanden na de start te bekijken wat er nu voor richting en uitvoering is gegeven aan dit streven.

Laten we in ieder geval vaststellen dat de aanpak zeer breed is en uiterst degelijk oogt. Er is nauwelijks een aspect van de actuele en zelfs de toekomstige problematiek dat aan de aandacht van de verkenningen lijkt te ontsnappen.

Zo wordt diepgaand gekeken naar de huidige situatie, het te verwachten beroep op de krijgsmacht, en de krijgsmacht als organisatie. Daarin schuilt overigens meteen al een risico: een complexe opzet, zowel inhoudelijk als procesmatig, leidt slechts zelden tot een simpel, bruikbaar advies. Het doel van de verkenningen is om, op grond van te verwachten nationale en internationale ontwikkelingen, zonder beperkingen beleidsopties te formuleren.

Defensie staat interdepartementaal van oudsher bekend om haar degelijke aanpak en ook nu is het plan van aanpak van een methodische schoonheid. Maar de vraag die achterblijft, is wat de Strategische Verkenningen uiteindelijk allemaal gaan opleveren. Wat zal het daadwerkelijke effect zijn van de bedoelde reeks onderbouwde beleidsopties voor de krijgsmacht als geheel en de militairen en burgers daarbinnen in het bijzonder? De afspraken die worden gemaakt over de taken en de middelen zijn immers per definitie onderwerp van politieke besluitvorming. Wat gaan de beleidsopties betekenen voor een afweging van een toekomstig kabinet? Wat is de politieke houdbaarheidsdatum van deze set van beleidsopties? Zal de Tweede Kamer zich committeren aan kabinetsbeleid dat zo tot stand is gekomen?

En welk gewicht krijgt een studie naar de toekomst van slechts één van de tientallen aspecten van het kabinetsbeleid, ook al is deze interdepartementaal van opzet, wanneer deze wordt afgezet tegen andere (toekomstige) maatschappelijke problemen? Ten koste van welk ander maatschappelijk probleem zal één en ander dan bekostigd worden? Wat is er trouwens mis met een gezonde spanning tussen doelen en middelen?

Het zijn ongetwijfeld vragen die ook de minister zich heeft gesteld, voordat hij de projectdirecteur zijn uiteindelijke opdracht verstrekte. Verkenningen binnen de krijgsmacht te velde hebben vooral tot doel de eigen mogelijke wijze(n) van optreden te bepalen. Verkenners hebben niet de illusie met hun acties het gedrag van de opponent te bepalen. De Strategische Verkenningen moeten dan ook realistische ambities hebben en zich vooral beperken tot datgene wat zich binnen hun invloedssfeer bevindt: de mogelijke wijze(n) van optreden binnen de tijd- en ruimtifactoren die de krijgsmacht gegeven zijn.

Het is prima dat de causale relatie tussen politieke en ambtelijke doelen enerzijds en militaire middelen anderzijds opnieuw wordt geagendeerd. Het formuleren van beleidsopties die leiden tot afspraken over een duurzaam evenwicht tussen ambitie en middelen over de grenzen van deze kabinetsperiode heen, lijkt echter een ijdel streven. Elk kabinet maakt zijn eigen politieke en beleidsmatige keuzes en laat zich daarbij nauwelijks leiden door de bezweringsformules die een vorig kabinet heeft uitgesproken. De Strategische Verkenningen Defensie lopen dan ook wat dat aangaat het reële risico te sterven in schoonheid. ■